

FTAMP 39.01.45

ГЕОГРАФИЯ САБАҚТАРЫНДА ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУДЫ ПАЙДАЛАНУДЫҢ ТИІМДІЛІГІ

А.С.Әбжаппар¹[\[https://orcid.org/0009-0005-7200-040X\]*, А.Г.Абдуллина¹\[\\[https://orcid.org/0000-0001-5902-7425\\]\]\(https://orcid.org/0000-0001-5902-7425\)](https://orcid.org/0009-0005-7200-040X)

¹Қ.Жұбанов атындағы Ақтөбе өңірлік университеті, Ақтөбе, Қазақстан

*e-mail: serdalievna.a@mail.ru

Аңдатпа. Жаңа технологияларды дұрыс және тиімді пайдалану үшін оқыту әдістемесінің болуы өте маңызды. Сондықтан осы қажеттілікті ескере отырып, мақаланың өзектілігі мектеп географиясын оқыту кезінде проблемалық оқыту әдістемесін дайындауға және тиімді қолдануға арналды. Оқу-тәрбие процесінің мақсаты білім алушылығы бойындағы білімдік, тәрбиелік қасиеттерін қалыптастыра отырып, оны қарай дамыту, оның шығармашылық қабілеттерін толық ашу, өзінің "менін", қайталанбас даралығын табу. Ол белгілі бір нәрсені игеріп қана қоймай, өмірдің субъектісіне айналуы керек жалпы ғылыми білім, білік және дағдылардың жиынтығы. Сондықтан бүгінгі таңда өзінің білімі мен қабілеттерін саналы түрде қолдана отырып, жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастыруға жағдай жасайтын оқыту әдістерін оңтайландыру және таңдау мәселесі туындайды. Танымдық белсенділікті жандандырудың бір жолы - география сабақтарында, соның ішінде өлкетануда проблемалық оқытуды енгізу. Проблемалық оқыту әдістері оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, географияны оқытуда өлкетану материалдарын кеңінен қолдануға кепілдік береді. Мақаланың мақсаты - проблемалық оқыту технологиясының әдіснамасын құру, тиімділігін анықтау және оны география сабақтарында қолдану тәсілдерін ұсыну. Бұл мақалада проблемалық оқытудың артықшылықтары мен кемшіліктері және соның ішінде география сабақтарында оқытудың тиімділігі қарастырылады. Сонымен қатар, мақалада география сабақтарында проблемалық оқытуды қолдану техникасы және үлгі тапсырмалар көрсетілген.

Түйін сөздер: проблемалық оқыту, география, сыни ойлау, жағдаят, тапсырма, оқыту әдісі.

Кіріспе. Проблемалық оқыту – бұл ең алдымен туындайтын проблемалық жағдайларда теориялық және практикалық мәселелерді шешу арқылы ақпарат алуға негізделген оқушылардың іс-әрекетін ұйымдастыру тәсілі[1].

Проблемалық сұрақ-оқу проблемасын білдірудің әртүрлі формалары және негізгі дидактикалық ұғымдар, оларды қолдану проблемалық жағдайдың пайда болуына және оқушылардың іздену қызметіне әкеледі. Сондықтан мәселелерді жүйелеусіз проблемалық оқытуға болмайды. Мәселелерді жүйелеу оқушылардың ойын жинақтауға мүмкіндік береді.

Проблемалық оқытудың білім беру процесін айтарлықтай байыта алатын көптеген күшті жақтары бар:

- Логикалық ойлауды дамыту: проблемалық оқыту білім алушыларға талдауды, сыни ойлауды және шешімдерді іздеуді қажет ететін тапсырмалар мен мәселелерді қояды. Бұл олардың логикалық ойлауы мен талдау қабілетін дамытуға ықпал етеді.
- Оқу жұмысына деген қызығушылықты арттыру: нақты мәселелер мен міндеттермен жұмыс жасау кезінде білім алушылар көбінесе ынталы болады, өйткені олар білімді практикалық жағдайларда тікелей қолдануды көреді. Бұл оқуға деген терең және ұзақ мерзімді қызығушылықты арттыра алады.
- Нақты білім: проблемалық оқыту әдетте білім алушылардың белгілі бір мәселелерді шешу үшін білімді іздеуге және қолдануға белсенді қатысуын қамтиды. Бұл процесс тереңірек және ұзақ оқуға ықпал ете алады, өйткені оқушылар білімнің тәжірибеде қолданылатынын көреді.
- Оқытудың жоғары нәтижелері: материалды тереңірек түсіну және оқушылардың оқу процесіне белсенді қатысуы арқылы проблемалық оқыту жоғары нәтижелер мен оқу жетістіктеріне әкелуі мүмкін.
- Өз бетімен оқыту: проблемалық оқыту оқушыларды өз бетінше жұмыс істеуге, проблемалар мен міндеттерді шешуге, ақпарат іздеуге және нәтижелерді талдауға үйретеді. Бұл дағдылар тек оқуда ғана емес, жалпы өмірде де пайдалы[2].

Дегенмен, проблемалық оқыту мұғалімдерге де, оқушыларға да қиындық тудыруы мүмкін екенін, оны шешу жолын іздеуге көп уақыт жұмсалатынын және оның әлеуетін тиімді жүзеге асыру үшін жақсы дайындық пен қолдауды қажет ететінін атап өткен жөн. Проблемалық оқытуды енгізуге байланысты қиындықтарға қарамастан, көптеген білім беру жүйелері мен педагогтар оның оқушыларды дамытудағы және оларды болашақта күрделірек қиындықтарға дайындаудағы құндылығын мойындайды.

Қазіргі уақытта география сабақтарында оқушылардың белсенділігі мәселесі өте маңызды болып тұр, өйткені білім сапасы күрт нашарлады. Оқытудың кейбір әдістері ескіргені және олардың нәтижесі қазіргі, үнемі дамып келе жатқан қоғамның талаптарын қанағаттандыра алмайтыны белгілі болады. Өйткені, бұрын мұғалімнің әртүрлі сипаттамаларын, түсіндірмелерін немесе әңгімелерін білдіретін мұндай әдістер мен сабақ түрлері басым болды. Оқушының өзі туралы ойлануға немесе басқа көздерден ақпарат алуға уақыты болмады. Оқытудағы бұл тәсіл ақпаратты өз бетінше алу және процеске оқушылардың көп бөлігін тарту, қатыстыру арқылы осы мәселені жоюға бағытталған[3].

Зерттеу материалдары мен әдістері

Әрбір география мұғалімі ең алдымен «проблема», «проблемалық тапсырма», «проблемалық жағдай», «зерттеу (іздену) дағдылары» сияқты ұғымдардың мағынасын нақты түсінуі керек (1-сурет)[4].

1-сурет – Проблемалық оқытудың әдістері мен негізгі ұғымдары
Мәселе (проблема)

Әрбір ғылым саласының оқу пәндерінде қайталанатын өзіндік ерекше мәселелері болады. Проблема немесе мәселе - проблемалық оқыту технологиясының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл оқушылардың өз бетінше шешуін талап ететін оқытудағы проблемалық жағдайды құруға негізделген. Бұл белсенділік пен танымдық дағдыларды дамытуға көмектеседі. Проблемалық сабақтар әр сабақта жаңа ақпаратты, оқу бағдарламасының бөлімін бұрын игерілген білімді шоғырландырумен бірге игеретіндей етіп құрылады. Бұл ақпаратты прогрессивті игеруге, оны тереңдетуге, білім мен дағдылардың мазмұны мен көлемін әр түрлі бағытта кеңейтуге ықпал етеді. Қойылған мәселе оны шешу үшін ойлау процестерін белсендіруді, оқушыға берілген білімді пайдалануды және оларды жаңа жағдайларда қолдануды талап етеді. Көбінесе ғылымның басқа салаларынан білім қажет болуы мүмкін.

Мәселелік (проблемалық) тапсырма

Проблемалық тапсырма оқушыға алдын-ала белгісіз шешім қабылдау әдісі болуы мүмкін, бірақ оны немесе тапсырманы орындау тәсілін өз бетінше табу үшін жеткілікті білімі мен дағдылары бар. Проблемалық тапсырма сұрақ түрінде немесе тапсырма түрінде қойылуы мүмкін. Бұл оның мазмұнын өзгертпейді – барлық жерде белгісіз компоненттермен байланысты. Проблемалық тапсырмаларды кинофильмдер, суреттер, белгілі бір құжаттардың материалдары, табиғат пен өндіріс объектілері туралы мәліметтер бойынша құруға болады. Проблемалық сұрақтардың, тапсырмалардың, міндеттердің басты ерекшелігі - олардың жасырын қайшылықтары бар және ең алдымен іздеуді қамтамасыз етеді. Мәселелерді шешу үшін әрдайым оқушы алдымен мұғалімнің тікелей басшылығымен, содан кейін өздігінен алуы керек жаңа білім қажет[5].

Мәселелік жағдаят (проблемалық ситуация)

Мәселелік жағдаят – бұл оқушы қабылдайтын қиындық, оны жеңу жаңа білім мен іс-әрекет әдістерін іздеуді талап етеді. Проблемалық жағдай оқушының тапсырманы орындау барысында туындайтын белгілі бір психикалық жағдайын сипаттайды, ол оған тапсырманы орындау қажеттілігі мен оны бар білімнің көмегімен орындау мүмкін еместігі арасындағы қайшылықты сезінуге көмектеседі; қарама-қайшылықты сезіну оқушыда іс-әрекетті орындаудың пәні, әдістері немесе шарттары туралы жаңа білімді ашу (игерту) қажеттілігін оятады. Ойлау процесі бар білім, дағды және өмірлік тәжірибе негізінде проблемалық жағдайды талдаудан басталады[6].

Мұғалім міндетті түрде проблемалық жағдаяттарды, мәселелерді шешу процесін басқаруы керек, өйткені олардың әрқайсысы жасанды құрылыс болып табылады және оны мұғалім білім беру мақсатында арнайы құрастырады.

Талдаулар мен нәтижелер

География курсының мазмұны мұғалімге проблемалық оқыту технологиясын қолдана отырып, зерттеушілік дағдыларын қалыптастыруға үлкен мүмкіндіктер береді. Жер табиғатының негізгі ерекшеліктері, адамның қоныстануы мен шаруашылық қызметі, дүние жүзінің және аймақтар мен елдердің экономикасының дамуы заңдылықтар мен қайшылықтарға негізделген. Географияның әрбір курсының ерекшеліктерін ескере отырып, проблемалық оқыту курстан курсқа құрылады[7].

Географияның бастапқы курсы бойынша географиялық білімнің мазмұны зерттелетін құбылыстар мен объектілердің ерекшелігімен ерекшеленеді. Мысалы: экологиялық мәселелер, география ғылымының дамуы, ашылулар, ауа-райы, ауа-райының құбылыстары мен элементтері, катаклизмдер, мұхит суларының қозғалысы және онда болатын апаттар, дүниежүзілік мұхиттың проблемалары, биосфера және ондағы құбылыстар, тіршілік дүниесі сонымен қатар жергілікті жердің табиғат кешендері т.б. көптеген тақырыптар қамтылған.

Бастапқы курста проблемалық оқытуды жүзеге асыру негізінен эвристикалық әңгіме және зерттеу әдісі арқылы жүзеге асырылады. Эвристикалық әңгіме арқылы оқушылар белгілі бір құбылыстардың себептерін анықтау дағдыларын қалыптастырады. Практикалық географиялық ойлауды дамытудың маңызды сәттерінің бірі– зерттелетін құбылыстардың себебі мен салдарын бөліп көрсету, себеп-салдарлық байланыстар тізбегін құру қабілетін ашу. Бұл шеберлікті қалыптастыру үшін осы географияның бастапқы курсы (6-7 сыныптар географиясы) үлкен мүмкіндіктерге ие, онда жердің табиғаты мен халқының негізгі ерекшеліктері зерттеледі.

6-7 сыныптарда жаратылыстану пәнінен білімалушылар құбылыстарды зерттеу жайында білім алады. Бұл тараудағы мәселе экологиялық мәселелердің қалай туындайтынын оқушыларға үйрете отырып, оны шешу жолдары сараланады. Оқушы қарапайым зертханалық тапсырмалар арқылы жаңа шешімдерге келуді үйренеді. Мәселен, экопакеттер жасау, т.б. 6-7 сыныптарда алынған жалпыадамзаттық білімнің қолда бар базасы проблемалық оқытуды жоғары деңгейде ұйымдастыруға мүмкіндік береді, бұл ретте табиғи кешендердің әртүрлі компоненттері арасындағы себеп-салдарлық байланыстарды орнатуға басты назар аударылады. Суреттер, бейнефильмдер, слайдтар және нысандарды көрсету

сияқты көрнекі құралдарды пайдалану географияда өте тиімді оқыту әдісі болып табылады[8].

8-9 сыныптарда өз аймағын зерттеу үшін оқушылар өлкетану бағытында жұмыстар жүргізеді. Жергілікті жердің мәселелерін анықтау, оны шешу бойынша тапсырмалар дайындау арқылы зерттеушілік қабілеттері дамиды. Мысалы, Жем өзенінің ластану мәселелері, қатты тұрмыстық қалдықтарды жою мақсатындағы шаралар немесе жергілікті жердегі шөлейттену процестерімен күрес, қорғалатын өсімдіктер мен жануарларды бақылау, т.б. көптеген тақырыптармен жұмыс болашақ мамандық таңдауына да үлкен әсер етеді.

Шығармашылық, соның ішінде проблемалық тапсырмаларды орындау және жағдаяттарды шешу арқылы терең білімді дамыту да маңызды. Проблемалық тапсырмалар нақты географиялық мәселелерді талдауды, шешімдерді табуды және ықтимал салдарларды талқылауды қамтуы мүмкін. Бұл оқушылардың сыни ойлауын дамытуға ықпал етеді және алған білімдерін іс жүзінде қолдануға көмектеседі. Сондай-ақ оқушылардың білім деңгейін ескеру және тапсырмаларды олардың білімі мен дағдыларына бейімдеу маңызды. Географияны оқыту оқушылар үшін қызықты және түсінікті болуы керек, осылайша олар өздерінің білімдері мен дағдыларын ең жақсы жолмен дамыта алады[9].

Әр сынып үшін географиядағы проблемалық оқыту сұрақтарының мысалдарын ұсынар болсақ:

1. Орта мектеп (5-7 сыныптар):

- Өзендер мен таулардың пайда болуына қандай факторлар әсер етеді?

- Геологиялық процестерге байланысты жекелеген аймақтардың рельефтері қалай өзгереді?

- Табиғи ресурстарды пайдалану қоршаған ортаға және адамдардың өміріне қалай әсер етеді?

- Біздің қалада немесе аймақта қандай экологиялық проблемалар бар және оларды шешуге қалай қатыса аламыз?

- Әлемнің әртүрлі аймақтарында халықтың таралуына қандай әлеуметтік-экономикалық факторлар әсер етеді?

- Біздің елімізде топырақты ауыл шаруашылығына пайдаланудың өзгеруінің салдары қандай?

2. Орта мектеп (8-11 сыныптар):

- Климаттың өзгеруі әртүрлі аймақтардың экожүйелеріне қалай әсер етеді?

- Жаһандық урбанизация қалалардың кеңістіктік құрылымына және адамдардың тіршілік ету ортасына қалай әсер етеді?

-Өлемдік сауда әртүрлі елдердің әлеуметтік-экономикалық дамуына қалай әсер етеді?

- Жағалау мен Арал мемлекеттеріндегі климаттың өзгеруіне байланысты теңіздер мен мұхиттар деңгейінің өзгеруінің салдары қандай?

- Жаһандық энергетикалық проблемалар әртүрлі энергия көздерін тандауға және пайдалануға қалай әсер етеді?

-Халықтың бір елден екінші елге жаппай көші-қоны осы елдердің әлеуметтік-экономикалық дамуы мен қоғамына қалай әсер етеді?

Осы сұрақтардың әрқайсысы проблемалық оқытуды жүргізудің бастапқы нүктесі ретінде пайдаланылуы мүмкін, мұнда оқушы ақпаратты белсенді түрде зерттейді және талдайды, шешімдерді әзірлейді және өз зерттеулері негізінде қорытынды жасайды. Бұл сыни ойлау дағдыларын дамытуға және географиялық процестер мен құбылыстарды терең түсінуге көмектеседі.

Географияда спиральді білім беру бағдарламасына сәйкес тақырыптар әр түрлі деңгейде әр сынып пен жас ерекшеліктеріне сәйкес күрделеніп, қайталанып отырады. Тақырыптар келесі сыныпқа жоғарылаған сайын алдыңғыға қарағанда анағұрлым тереңдетіліп оқытылады және тақырыптың соынмен қатар қойылатын проблемалық тапсырмалардың да күрделілігі артып отырады[10].

Проблемалық оқытуда оқыту технологиясы мынадай кезеңдерден тұрады:

1. Зерттеу мәселесі жоспарланады;

2. Сабақты проблемалық оқытуда ең алдымен мәселенің немесе сұрақтың мәнін талдау және түсіну қажет. Материалдарды зерттеуде басқа ақпарат көздерін пайдалану керек. Материалдар жергілікті әкімшілік пен қажетті мекемелерден алынады;

3. Деректерді жинау: зерттеу жүргізіп, сұрақтарға жауап беруге көмектесетін қажетті деректерді жинаңыз. Кітаптар, онлайн ресурстар, карталар, статистика және т. б. сияқты әртүрлі ақпарат көздерін пайдаланыңыз.

4. Деректерді талдау: жиналған деректерді бағалаңыз және проблемамен байланысты географиялық процестерді немесе құбылыстарды түсіну және түсіну үшін талдау жасаңыз.

5. Қорытынды және шешім: талдау негізінде қорытынды жасаңыз және мәселенің шешімін немесе сұраққа жауап беріңіз. Жиналған деректер мен географиялық білімді қолдана отырып, өз нәтижелеріңізді негіздеңіз.

6. Нәтижелерді бағалау: нәтижелерді талдаңыз және бағалаңыз. Болашақта нені жақсартуға болатынын және осы мәселені шешуден қандай сабақ алуға болатынын ойлаңыз.

Бұл кезеңдер белгілі бір мәселеге немесе тапсырмаға байланысты бейімделуі мүмкін. Олар білім алушыға өз ойларын құрылымдауға және географиялық мәселелерді жүйелі және әдістемелік тұрғыдан шешуге көмектеседі[11].

Проблемалық оқытудағы жетістік – оқушылардың өзекті мәселелерді анықтай алуы, оны шешуде мақсат-міндеттер қоя білуі. Білімалушылар кез-келген проблемаларды шешуде зерттеу әдістерін меңгереді. Зерттеу әдісі проблемалық әдіспен қатар жүреді. География жаратылыстану ғылымына жататындықтан табиғи құбылыстарды зерттеу күрделі болып саналады. Сонымен бірге жергілікті жердің әлеуметтік-экономикалық мәселелерін қарастыру да маңызды. Проблеманы анықтау оқушының логикалық, танымдық, зерттеушілік, т.б. қабілеттерін дамытады.

Қорытынды

Қорытындылай келе, география сабақтарында проблемалық оқытуды қолдану географиялық ұғымдарды тереңірек түсінуге, сыни ойлауды, аналитикалық дағдыларды дамытуға және алған білімдерін іс жүзінде қолдана білуге ықпал ететін оқытудың тиімді әдісі болып табылады. Проблемалық оқыту оқушыларға оқу процесіне белсенді қатысуға мүмкіндік беретін шешімдерді өз бетінше іздеуді қажет ететін нақты міндеттер мен мәселелерді қояды.

География сабақтарында проблемалық оқытуды қолданудағы зерттеулер мен практикалық тәжірибе барысында бұл әдістеме оқушылардың жоғары мотивациясына ықпал ететіндігі анықталды, өйткені олар оқу материалының тікелей құндылығын көреді. Сонымен қатар, бұл ұжымдық жұмыс, коммуникация және зерттеу дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Әрине, проблемалық оқыту әдісі бойынша білім беру процесін ұйымдастыру өте күрделі және көп уақытты қажет ететін жұмыс. Бірақ тәжірибе мұндай сабақтардың шығармашылық ойлауды дамытуда тиімді екенін дәлелдейді. Оқушылар материалды жақсы есте сақтайды, процеске белсенді қатысады, олардың оқуға деген ынтасы артады, сонымен қатар өлкетану бағытында проблемалық тапсырмаларды орындайтындықтан өз өлкесінің географиясына қатысты көптеген ізденістер жасап, ақпараттар алып, өз жеріне деген сүйіспеншіліктерінің оянуына септігін тигізеді.

Проблемалық оқыту технологиясы білім алушылардың жаңа білімді ашатын, ақпаратты іздеудің жаңа тәсілдерін меңгеретін, проблемалық ойлауын дамытатын жағдай жасауды басты мақсат ететін білім берудің тиімді жүйесін ұсынады. Оқушылардың өнімді іс-

әрекетінің әртүрлі формаларына және олардың оқу процесінде өзін-өзі ұйымдастыруына ерекше мән беріледі.

Әдебиеттер тізімі

1. Галеева Р.А., Ипполитова Н.А. Проблемное обучение как фактор повышения эффективности учебной деятельности школьников на уроках географии //География и безопасность жизнедеятельности-традиции и инновации в педагогическом образовании. – 2019. – С. 151-153.
2. Бектурганова З. К., Ерекеева А. С. Связь проблемного обучения с методом активного обучения в средних школах //Интернаука. – 2023. – Т. 4. – С. 32-36.
3. Топузов О. М. Реализация проблемного обучения географии в современной общеобразовательной школе //Редакционная коллегия сборника. – 2014. – С. 281-285.
4. Гуйдо М. Н. Применение интерактивных методов обучения на примере уроков географии. – 2023. – С. 171-173.
5. Zholdasbek, S., & Usenov, N. (2023). Interactive teaching methods in geography lessons. Scientific Collection «InterConf», (168), 54–60. Retrieved from <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/4276>[Google Scholar]
6. Zainuddin M. The Influence Of Problem-Based Learning Model With Inquiry Approach To Learning Outcomes Of Geography In High School //Pesantren Reviews. – 2023. – Т. 1. – №. 1. – С. 38-43. <https://doi.org/10.58330/pr.v1i1.92>[Google Scholar]
7. Андиева Ю. Р. Трудности применения технологии проектной деятельности в процессе обучения географии //Материалы пула научно-практических конференций. – 2023. – С. 696-699.
8. Гаимназаров О., Агафонов А., Саидов Ж. Современная технология проблемного обучения //Евразийский журнал технологий и инноваций. – 2023. – Т. 1. – №. 6. – С. 94-99.
9. Суслов В. Г. Приёмы интерактивного обучения на современном уроке географии // С56. – 2023. – С. 79-84.
10. Садыкова Б. Б. География пәнін оқытуда оқушылардың зерттеушілік дағдыларын қалыптастырудың инновациялық әдістері мен технологиялары //Вестник университета Ясави. – 2023. – Т. 2. – №. 128. – С. 301-313.
11. Ситаров В. А. Проблемное обучение как одно из направлений современных технологий обучения //Знание. Понимание. Умение. – 2009. – №. 1. – С. 148-157.

References

1. Galeeva R.A., Ippolitova N.A. Problemnoe obuchenie kak faktor povysheniia effektivnosti uchebnoi deiatel'nosti shkolnikov na urokakh geographii //Geographia i bezopastnost' zhiznediatel'nosti-traditsii i innovacii v pedagogicheskom obrazovanii – 2019. – S. 151-153[in Russian].
2. Bekturganova Z.K., Erekeeva A.K. Sviaz problemnogo obuchenie s metodom aktivnogo obuchenie s metodom aktivnogo obucheniia v srednikh shkolakh //Internauka. – 2023. – T. 4. – S. 32-36[in Russian].
3. Topuzov O. M. Realizaciia problemnogo obucheniia geographii v sovremennoi onsheobrazovatel'noi shkole //Redakcionnaia kollegiia sbornika. – 2014. – S. 281-285[in Russian].
4. Guido M.N. Primenenie interaktivnykh metodov obucheniia na primere urokov geographii – 2023.– S. 171-173[in Russian].
5. Zholdasbek, S., & Usenov, N. (2023). Interactive teaching methods in geography lessons. Scientific Collection «InterConf», (168), 54–60. Retrieved from <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/4276>[in English].
6. Zainuddin M. The Influence Of Problem-Based Learning Model With Inquiry Approach To Learning Outcomes Of Geography In High School //Pesantren Reviews. – 2023. – T. 1. – №. 1. – S. 38-43.<https://doi.org/10.58330/pr.v1i1.92>[Google Scholar]
7. Andieva U.R. Trudnosti primeneniia tekhnologii proektnoi deiatel'nosti v processe obucheniia geographii//Materialy pula nauchno-prakticheskikh konferencii.– 2023. – S. 696-699[in Russian].
8. Gaimnazarov O., Agofonov A., Saidov Zh. Sovremennaiia tekhnologiia problemnogo obucheniia //Evraziiskii zhurnal tekhnologii i innovacii.– 2023. – T. 1. – №. 6. – S. 94-99[in Russian].
9. Suslov V.G. Priemi interaktivnogo obucheniia na sovremennom uroke geographii //S56. – 2023. – С. 79-84 [in Russian].
10. Sadykova B. B. Geografia pánin oqytýda oqýshylardyń zertteýshilik daǵdylaryn qalyptastyrýdyń inovasiyalyq ádisteri men tehnologialary //Vestnik ýniversiteta Iasavı. – 2023. – T. 2. – №. 128. – S. 301-313[in Kazakh].
11. Sitarov V.A. Problemnoe obuchenie kak odno iz napravlenii sovremennykh tekhnologii obucheniia//Znanie. Ponimanie.Umenie. – 2009. – №. 1. –S. 148-157[in Russian].

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ПРОБЛЕМНОГО ОБУЧЕНИЯ НА УРОКАХ ГЕОГРАФИИ

А.С.АБЖАППАР^{1*}, А.Г. АБДУЛЛИНА¹

¹Актюбинский региональный университет им. К. Жубанова, Актөбе, Казахстан

*e-mail: serdalievna.a@mail.ru

Аннотация. Очень важно иметь методологию обучения, чтобы правильно и эффективно использовать новые технологии. Поэтому учитывая эту потребность, актуальность статьи была посвящена подготовке и эффективному применению методики проблемного обучения при изучении школьной географии. Целью учебно-воспитательного процесса является гармоничное формирование и всестороннее развитие личности гражданина, полное раскрытие его творческих способностей, обретение своего "я", своей неповторимости. Он представляет собой совокупность общенаучных знаний, умений и навыков, которые должны не только овладеть определенным, но и стать субъектом жизни. Поэтому сегодня возникает проблема оптимизации и выбора методов обучения, создающих условия для формирования всесторонне развитой личности с осознанным использованием своих знаний и способностей. Одним из способов активизации познавательной деятельности является внедрение проблемного обучения на уроках географии, в том числе краеведения. Проблемные методы обучения гарантируют развитие творческих способностей учащихся, широкое использование краеведческого материала при обучении географии. Цель статьи – разработать методологию проблемной технологии обучения, определить ее эффективность и предложить способы ее применения на уроках географии. В этой статье рассматриваются преимущества и недостатки проблемного обучения и, в том числе, эффективность обучения на уроках географии. Кроме того, в статье показана техника применения проблемного обучения на уроках географии и примерные задания.

Ключевые слова: проблемное обучение, география, критическое мышление, ситуация, задание, метод обучения.

THE EFFECTIVENESS OF USING PROBLEM-BASED LEARNING IN GEOGRAPHY LESSONS

A.S.ABZHAPPAR^{1*}, A. G. ABDULLINA¹

¹K. Zhubanov Aktobe Regional University, Aktobe, Kazakhstan

*e-mail: serdalievna.a@mail.ru

Annotation. It is very important to have a training methodology in order to use new technologies correctly and effectively. Therefore taking into account this need, the relevance of the article was devoted to the preparation and effective application of the methodology of problem-based learning in the study of school geography. The purpose of the educational process is the harmonious formation and comprehensive development of a citizen's personality, the full disclosure of his creative abilities, the acquisition of his "I", his uniqueness. It is a set of general scientific knowledge, skills and abilities that should not only master a certain, but also become a subject of life. Therefore, today there is a

problem of optimization and selection of teaching methods that create conditions for the formation of a comprehensively developed personality with the conscious use of their knowledge and abilities. One of the ways to activate cognitive activity is the introduction of problem-based learning in geography lessons, including local history. Problem-based teaching methods guarantee the development of creative abilities of students, the widespread use of local history material in teaching geography. The purpose of the article is to develop a methodology for problem-based learning technology, determine its effectiveness and suggest ways to apply it in geography lessons. This article discusses the advantages and disadvantages of problem-based learning and, in particular, the effectiveness of teaching geography lessons. In addition, the article shows the technique of using problem-based learning in geography lessons and sample tasks.

Keywords: problem-based learning, geography, critical thinking, situational, task, teaching method.